

1-12-'82

'Joodse traumatische aantekeningen zijn een waarschuwing'

Van een onzer verslaggevers

„Traumatische aantekeningen.” Zo kenschetste auteur Saul van Messel zijn gedichtenbundel "Drenthe, een bundel joodse poëzie". Het eerste exemplaar werd gistermiddag uitgereikt aan de jongste student van de pedagogische academie De Eekhorst in Assen, de 17-jarige Erik Rijnders uit Vries.

Het boek is uitgegeven door de Stichting Het Drentse Boek. Het werk bevat Nederlandstalige en (Veenkoloniale) Groningse gedichten, die gedachten en herinneringen bevatten, aan de tijd die de dichter voor, tijdens en na de oorlog in Drenthe doorbracht.

Saul van Messel (pseudoniem voor dr. Jaap Meijer — de vader van de publicist Ischa Meijer — red.) werd in 1912 in Winschoten geboren. De in Heemstede wonende Meijer studeerde Nederlands en geschiedenis en noemt zich een joods dichter.

De langste periode die hij in Drenthe doorbracht, dateert uit de Tweede Wereldoorlog. Van 20 juni 1943 tot 15 februari 1944 verbleef hij in het 'Durchgangslager' Westerbork. Dat het eerste boek aan de jongste student van De Eekhorst werd aangeboden, vindt zijn symbolische verklaring in een joodse traditie: het doorgeven van de geschiedenis aan de jongste in het gezin.

„Het is geen herdenkingsbundel,” aldus mevrouw M. van Egten-Kool, voorzitter van de Stichting Het Drentse Boek, „maar een nieuw begin. Om de eigen levensgedichten te waarschuwen voor het verleden. Gedichten waaruit de jongeren inspiratie kunnen putten om te zorgen dat het verleden, zoals dat zich in de jaren '40-'45 ook in Drenthe heeft gemanifesteerd, nooit terugkomt. Onder dat verleden moeten we geen streep zetten. In deze tijd van economische neergang en opkomend fascisme is het goed elkaar te herinneren aan datgene wat zich in Drenthe heeft afgespeeld.” Volgens haar rust op dat verleden in Drenthe nog steeds een te groot taboe.

Tot de Eekhorststudenten zei Saul van Messel dat hij met hen een gemeenschappelijk doel nastreefde, „iets proberen te begrijpen van wat er achter ons ligt”.

„Oorlogskampen, je kunt het haast niet begrijpen. In de Tweede Wereldoorlog is iets gebeurd, dat boven de menselijke begrippen uitgaat en waarvoor het nagenoeg onmogelijk is om mensen verantwoordelijk te stellen,” al-

dus Van Messel. „Een krankzinnige wereld, maar die zich ook nu nog manifesteert. Uit die krankzinnige wereld heb ik de gedichten, 'grapjes' en plaatsbepalingen geschreven: het zijn traumatische aantekeningen. De opdracht voor ons bestaat daarin er voor te zorgen, dat zo iets nooit weer voorkomt.” Maar Van Messel is niet al te optimistisch, gezien zijn „subtiele gedachtengang”, zoals hij die gistermiddag ontvouwde: „Jullie zijn jonge Drenthen die dicht bij Westerbork wonen, maar die toch zo ontzettend ver van de oorlog af zijn, dat ze zich helemaal niet kunnen voorstellen dat ze zo 'dichtbij' Westerbork wonen.”

Een paar voorbeelden van de „traumatische aantekeningen” van Van Messel: „Het leven/een tangbeweging/van de dood”, „Durchgangslager/de dageraad/die mij wreed stoorde/omdat hij niet meer/tot mijn droom behoorde/hem kwam ik voor/als een ontheemde/die wederrechtelijk/het daglicht claimde”, „Begraafplaatsoverpeinzing:/er gras over laten groeien”, „Gieten gedenksteen I/gij wandelaar die dit dorp bezoekt/hier staan zijn joden afgeboekt/een zwerfkei van het zwerfend volk/welks Drents restant werd opgedoekt” en „Ook toevallig, vannacht zag ik/joden weghollen/hoe zouden zij weten/dat ik van een/razzia droomde”.